

**TALouden
TASAPAINOTTAMISTYÖRYHMÄN
RAPORTTI**

TALouden TASAPAINOTUSTYÖRYHMÄ

29.10.2024

1. Työryhmän kokoonpano ja työtapa

Kunnanhallitus nimesi kokouksessaan 15.1.2024 § 7 taloudentasapainottamisryhmän, jonka jäseniksi valittiin Pasi Ahola, Sauli Kivinen, Ari Rantanen, Heikki Toivonen ja Mira Vilkmán. Puheenjohtajaksi valittiin Sauli Kivinen.

Työryhmä sopi ensimmäisessä kokouksessaan työtavakseen vaiheistetun etenemisen. Tavoitteelliseksi aikatauluksi asetettiin talousarvion alustavan laatimisaikataulun mukainen aikataulu niin, että kunnanvaltuustolle jaetaan väliraportti 10.6.2024 kokouksen yhteydessä ja loppuraportti valtuuston talousarvioseminaaria edeltävä ajankohta eli 13.9.2024 mennessä.

Vaiheittainen valmistelun eteneminen

- 1) toimialakuulemiset
- 2) väliraportti
- 3) mahdolliset lisäselvitystarpeet ja toimenpiteet
- 4) loppuraportti 13.9.2024 mennessä

Tavoitteellisesta aikataulusta ja työtavasta pääosin onnistuttiin. Valtuuston talousarvioseminaariin 13.9.2024 mennessä valtuutetuille jaettiin toimialakuulumisten aineistot sellaisenaan sekä uudelleen lähetettiin 10.6.2024 valtuuston kokouksessa esitelty ja jaettu väliraportti. Osa lisäselvitystöistä on kesken.

Tavoitteena on, että valtuusto talousarviokokouksessaan 11.11.2024 hyväksyy talouden tasapainottamisen tavoitteet, otsikkotasaisen kohdentumisen sekä mm. lisäselvityksiä edellyttävät asiat.

2. Toimeksianto

Kunnanhallituksen työohjelmassa vuodelle 2024 on strategiatyön lisäksi pitkän tähtäimen talouden tasapainottamisen valmistelu. Työskentely aloitetaan tilanteessa, jossa kunnan taseessa ei ole kertynyttä alijäämää. Toimintaympäristön muutosten ja julkistalouden yleisen heikkenevän kehityksen vuoksi on kuitenkin perusteltua hyvissä ajoin varautua tuleviin muutospainaisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa kunnan toimintojen, toimitilojen, omistajapolitiikan ja strategisten linjausten läpikäyntiä ja kriittistä arviointia sekä arvioinnin pohjalta laadittavan toimintasuunnitelman toteuttamista.

Hanke on tarkoitus toteuttaa v. 2024 aikana ja se etenee päätettäväksi normaalin virkavalmistelun kautta. Hankkeen laajuuden ja merkittävyyden vuoksi sille on kuitenkin oli perusteltua nimittää valmistelun tueksi erillinen työryhmä.

Työryhmällä ei ollut erillistä toimivaltaa, vaan sen tehtävänä on tukea valmistelua ja pitkän tähtäimen suunnittelutyötä. Työryhmän valmistelijoina ja sihteereinä toimivat kunnanjohtaja ja hallintojohtaja tehtävajakonsa mukaisesti.

3. Valtuustoseminaarien linjaukset

Valtuusto piti strategia- ja talousseminaarin 20. – 21.3.2024. Seminaarin toisena päivänä pureuduttiin vuoden 2023 tilinpäätökseen ja tätä kautta kunnan talouden tämänhetkisiin perustoihin sekä näköaloihin.

Ryhmätöissä arvioitiin ja pohdittiin talouteen liittyviä tulevaisuuden tarpeita ja toimenpiteitä, joilla kunnan talous kyetään ylläpitämään niin, että säilytämme mahdollisuuksiemme mukaan oman päätösvallan ja vakaan palvelutuotannon jatkuvuuden

Yhteinen näkemys on olemassa:

- 1) talouden tulevaisuusskenaario on käytettävissä olevan tiedon ja todellisuuden mukainen
- 2) ratkaisut, joihin emme voi vaikuttaa määrittelevät merkittävästikin tulevaisuuttamme
- 3) talouden sopeuttamistarve – työluku on 1 m€ joko lisää tuloja tai vähennetään menoja vuoden 2024 tasosta
- 4) aikatauluna – toimenpiteet täysimääräisesti voimaan 2026 talousarvioon ja vuosien 2026-2028 taloussuunnitelmaan

Miten talouden tasapainottaminen kohdennetaan. Yhteinen tai ainakin laajan enemmistön näkemys on, että tasapainottaminen toteutetaan niin tuloja lisäämällä kuin nykyisiin menoihin säästöjä etsimällä

- 1) verotuksen korotukset ovat mahdollisia
 - a. kiinteistövero edellä
 - b. kunnallisveron osalta hivuttamalla (eli pienin askelin)
- 2) maksupolitiikka käytävä läpi
 - a. maksut ja taksat
 - b. vuokrat
- 3) mahdollisia uusia tulonlähteitä
 - a. uusiutuvan energian mahdollisuudet
 - b. maan jalostaminen
- 4) miten säästötoimenpiteet kohdennetaan (näiltä osin hajontaa)
 - a. kaikki nykyiset menot läpikäytävä
 - b. muistettava lainsäädännön velvoitteet
 - c. henkilöstön eläköityminen hyödynnettävä (henkilöstöresurssit ylipäättänsä)
 - d. selvítettävä nykyisen palvelutuotannon yhteistyömahdollisuudet ja tehtävä valintoja esim. Ladec.in nykyistä parempi hyödyntäminen
 - e. keittiöt ja tämmöiset
 - f. vaikuttavuusarviointit oltava osana valmistelua – hyödyt – säästöt - järki

Valtuusto piti pääosin talousaiheisen seminaaripäivän 13.9.2024. Ryhmätöissä ja käydyissä keskusteluissa vahvistettiin aikaisempia linjauksia tai yksittäisiä periaatteellisistakin asioista

- 1) valtuustoseminaarin osallistujilla on yksi yhtenäinen tilannekuva talouden tulevaisuuden tilanteesta
 - a. Padasjoen kunnan taloudellisen tilanteen perustat ovat vahvat
 - b. kunnasta riippumattomat tekijät edellyttävät toimenpiteitä

- c. sopeuttamistoimenpiteiden valmistelulle, kohdentamiselle ja sopeuttamistarve vuoden 2026 talousarvioon mennessä on vuoden 2024 tasoon verrattuna 1 000 000 €

4. Talouden mittareista

Hyvällä pohjalla olevalla kuntataloudella on mittarinsa. Näistä esimerkkeinä

- a. taseen ylijäämä ja sen määrä
- b. vuosikate, joka kattaa ao. talousarviovuoden poistot
- c. vuosittaisen ylijäämän tulisi mahdollistaa myös investointeja
- d. lainojen määrä asukasta kohti

Padasjoen kunnan tämän hetkinen terve talouden pohja sisältää ainakin jonkin verran puskuria yllättävien muuttujien varalta. Ylijäämäistä talousarviota voi pitää jatkossakin minimimitavoitteena.

5. Talouden nykytilanteen kuvaus (lopulliseen versioon teen numeroista taulukot, jotta on helpompi lukea)

Suuremmankin kunnan talouden ennakoiminen ja ennustaminen on toisaalta parhaisiin mahdollisiin tietoihin pohjautuvaa ja toisaalta hyvin haavoittuvaista ja merkittäviinkin yllätyksellisiin muutoksiin altista. Kuluvaan vuosikymmenen merkittävin muutos on sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitusvastuun siirtyminen valtiolle ja valtion talousarvioon, joka rahoittaa hyvinvointialueiden toiminnan. Tämä tarkoitti lakiin perustuvaa 12,64 %-yksikön leikkausta jokaiselle Suomen kunnalle tuloveroprosenttiin ja laskennallisessa valtiosuusjärjestelmässä sotepohjaisten valtiosuuksien poistumista kunnan valtiosuuksista.

Padasjoen kunnan veroprosentti vuonna 2024 on 8,4 %. Vuodelle 2025 ollaan esittämässä samaa 8,4 %:n tuloveroprosenttia.

Yleinen kiinteistöveroprosentti 0,93 %, yleinen kiinteistövero maapohjien osalta 1,30 %, vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 0,60 %, muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 1,20 % ja voimalaitoksilla 3,00 %

Lainsäädännön mukaiset rajat ovat: Yleinen kiinteistöveroprosentti 0,93 – 2,00 %, vakituisten asuinrakennusten veroprosentti on 0,41 – 1,00 %, muiden asuinrakennusten veroprosentti on 0,93 - 2,00 %, yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöveroprosentti 0,00 – 2,00 % ja voimalaitosten kiinteistöveroprosentti 0,93 - 3,10 %

Vuoden 2023 tilinpäätös on 386 699 € ylijäämäinen. Vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaan Padasjoen kunnalla on taseessa 8,8 m€ ylijäämää. Kunnan talouden perustat ovat vakaat mahdollistaen kehittämisotteen ylläpitämisen kunnan toiminnassa.

Sotemuutoksen jälkeen kunnan verotulojen taso oli 2023 vuonna 6,258 m€ (2024ta 6,432 m€, 2025ta 6,652 m€) ja valtiosuuksien taso oli 2,0 m€ (2024ta 1,606 m€, 2025ta 1,804 m€). Toimintatuottojen taso vuonna 2023 oli 3,250 m€ (2024ta 3,505 m€, 2025ta 2,123 m€)

Toimintakulut olivat 2023 vuonna 10,705 m€ (2024ta 10,955, 2025ta 9,759 m€).
Toimialoittain jaoteltuna sivistyspalvelujen osuus on puolet kunnan toimintamenoista eli 4,959 m€ (2024ta 5,167 m€). Teknisen lautakunnan menot olivat 2,957 m€ (2024ta 3,420 m€). Kunnanhallituksen alaiset menot olivat 1,270 m€ (2024ta 1,606 m€, jossa merkittävänä rakenteellisena erona aikaisempaan on työllisyysmenojen budjetointitavan muutos).
Rakennus- ja ympäristölautakunnan toimintamenot olivat 324 000 € (2024ta 371 000 €)

Toimintamenoista henkilöstökulut vuonna 2023 olivat 5,501 m€ (2024ta 5,765 m€, 2025ta 5,520 m€) , josta vakinaisten työntekijöiden palkat olivat 3,490 m€ (2024ta 3,804, 2025 ta3,768 m€). Henkilösivukulujen määrä oli 1,103 m€.a (2024ta 1,147 m€, 2025ta0,968 m€).

Palveluja ostettiin 2,194 m€.lla (2024 ta 2,204 m€, 2025ta 2,464 m€) ja aineita, tarvikkeita ja tavaroita hankittiin 1,908 m€.lla (2024ta 1,839 m€, 2025ta 0,763 m€). Erilaisia avustuksia maksettiin 363 000 € (2024ta 352 000 €, 2025ta 402 000 €), muiden toimintakulujen ollessa 320 000 € (2024ta 405 000, 2025ta 607 000 €).

Investointimenot olivat 1,6 m€ (2024ta 2,310 m€ 2025ta ?????) .

Vuonna 2023 kolmatta vuotta peräkkäin kunta ei ottanut talousarviolainaa. Kunnan laina määrä on vuoden 2023 lopussa 4,330 m€, joka on asukasta kohti 1594 €, joka on merkittävästi alle valtakunnan keskiarvon. Vuoden 2024 talousarvion pitkäaikainen laina 1,7 m€ nostettiin. Lainanotto vastaa vuonna 2024 maksettavien lainojen lyhennysten määrää. vuoden 2024 lopussa lainan määrä asukasta kohti on ????? . Vuoden 2025 talousarvioon kirjataan 1,0 m€ talousarviolainaa, joka vastaa vuonna 2025 maksettavia lainojen lyhennyksiä.

6. Talouden näköalasta

Kunnan talouden perusta on vankka ja vakaa. Tästä esimerkkeinä ovat taseen ylijäämä (8,8 m€, sijoitusvarallisuus sekä muu varallisuus ja niiden määrä suhteutettuna kunnan toiminnallisiin menoihin, tämän hetken mukaisiin poistoihin sekä nykyiseen investointien tasoon. Tämä mahdollistaa kehittämisotteen ja toisaalta antaa aikaa näköpiirissä olevan talouden sopeuttamisvaateen valmistelulle ja toimeenpanolle.

Strategian toimeenpano, talouden sopeuttamiseen liittyvä päätöksenteko esim. kunnan omistajuuden tai kunnan käytössä olevien rakennusten tarpeiden osalta tulevat olemaan asioita, joilla mitataan se tahtotila, jolla omista asioistaan päättävän ja ratkaisuja tekevän kunnan tulevaisuutta luodataan.

Tulevaisuudessa yksi avainkysymyksistä tulee olemaan, onko meillä riittävästi rohkeutta todeta, että pienen pintaremontin tai päivittämisen sijaan, tehdään muutoksia, joiden seurauksena arki sujuisi parhaalla mahdollisella tavalla käytettävissämme olevilla resursseilla. Onko meillä riittävästi tahtoa tuoda kunnan johtaminen ja päätöksenteon toimintatavat 2020-luvulle?

Nykytiedoilla ja ennakoitavissa olevien muutosten vielä epävarmoista taloudellisista vaikutuksista huolimatta arvio on, että muutostarve vuoden 2024 talousarvioon nähden on vuosien 2025-2027 suunnittelukaudella on 1 000 000 €.

SOPEUTTAMISTARPEEN MÄÄRÄ 2024 TALOUSARVION TASOLTA		
puunmyyntitulojen väheneminen		150 000
vuokratulojen väheneminen		400 000
TE-uudistuksen lisämenot		250 000
valtionosuuksien väheneminen		200 000
Yhteensä		1 000 000

7. Ennakoitavissa olevia epävarmuus tai kunnan toiminnan muutoksiin liittyviä tekijöitä ovat ainakin:

- 1) verotulojen heilahdukset erityisesti yhteisöveron osalta
- 2) valtionosuusuudistuksen toteutuminen ja kohdentuminen Padasjoella
- 3) valtionosuuksien vähentyminen aikaisempaan tasoon verrattuna jo tehdyillä päätöksillä.
- 4) tulevien vuosien palkkatkaisujen suuruus
- 5) Valmistelussa olevan valtionosuusuudistuksen muutoksien suunta on tässä vaiheessa mahdoton ennakoitava
- 6) te-uudistuksen ennakoimattomat vaikutukset

- 7) kunnan oman kiinteistöstrategian vaikutukset esim. taseen muutoksien osalta.
Mahdolliset rakennusten myynnit alle tasearvojen tai purkamisesta seuraavat alas kirjaamiset vaikuttavat suoraan taseen ylijäämää alentavasti
- 8) kunnan tilojen merkittävän vuokralaisen HVA:n vetäytyminen osasta tiloja
- 9) puun myyntitulojen tason pysyvä lasku
- 10) tulevaisuusinvestointeihin panostaminen esim. mahdollinen maanosto

Mahdolliset lisätulot tai menojen vähentyminen vuosikymmenen loppuun mennessä

- 1) uusiutuvan energian hankkeiden toteutuminen lisännee verotuloja
- 2) toimintamenojen muutosten maltillisuus

Tiedossa olevat kuntien uudet tehtävät tai vastuut vuonna 2025

- 1) työllisyyden hoidon tehtävät valtiolta kunnille
- 2) oppimisen ja koulunkäynnin uudistus
- 3) kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetuksessa
- 4) B1 kielen lisääminen yhdellä viikkotunnilla
- 5) maahanmuuttajaaitien aseman parantaminen kotoutumispalveluissa
- 6) ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen lisääminen

8. Vuoden 2025 talousarvion muutostavoitteet vuoden 2024 talousarvioon verrattuna olivat seuraavat toimenpiteet

- a. henkilöstömenojen vähenemisen tavoitteena 3 htv hyödyntäen eläköitymisien tai työtehtävien uudelleenjärjestelyjen kautta.
- b. käynnistetään yhteistoimintamenettelylain mukainen neuvotteluprosessi. Laki edellyttää menettelyä esim. silloin kun työntekijöiden organisoitumiseen tulee muutoksia. Osana tehtäväjärjestelyjä tullaan tarvittaessa avaamaan hallintosääntö.
- c. läpikäydään tuntikehys ja sen mahdollisuudet oppilaan saaman opetuksen määrän/tason laskematta. Lapsimäärän vähenemistä seuraava luokkien kaksisarjaisuudesta seuraava muutos hyödynnetään
- d. maksujen ja taksojen tarkistukset
- e. puiden myyntitulot metsätaloussuunnitelman mukaiselle tasolle
- f. hankerahoituksen lisääminen
- g. laaditaan kiinteistöstrategia, jonka yhteydessä arvioidaan kunnan palvelutuotannon kannalta tarpeelliset rakennukset, kunnan ylläpidettävät rakennukset ja niiden rakennusten tulevaisuus, joiden osalta kunta vetäytyy niiden ylläpidosta
- h. Kunnan toiminnan kannalta keskeisten rakennusten pitkän tähtäimen suunnitelmat laaditaan. PTS konkretisoidaan niiden rakennusten osalta, joissa kunnan palvelutuotantoa toimeenpannaan

sopeuttamistarpeesta ta2025.ssä			sopeutettuna ta2025.ssä		
puiden myyntitulot		-100 000	henkilöstömenot		-150 000
vuokratulojen vähennys		-100 000	toimintamenot		-100 000
valtionosuuksien vähentyminen		- 60 000	toimintatuotot		+40 000
yhteensä		260 000	yhteensä		290 000

9. Ehdotus talouden tasapainottamisen elementeistä ja toimenpidesuosituksista

Työryhmällä ei ole ollut erillistä toimivaltaa, vaan sen tehtävänä on tukea valmistelua ja pitkän tähtäimen suunnittelutyötä. Työryhmä nostaa esiin seuraavia otsikkotasoisia asioita ja havaintoja:

- a. Toimintamenot
 - palvelujen saatavuus kuten aukioloajat tai tapahtumien määrät
 - palvelujen määrät ja laatutaso läpikäydään tiheällä kammalla
 - avustuksien taso arvioitava

- eläköitymisten ja irtisanoutumisten yhteydessä arvioitava mahdolliset uudelleen järjestelyt
- yksisarjainen yhtenäiskoulu, josta luontainen muutos tuntikehykseen
- laitteiden ja ohjelmistojen läpikäyminen ja mahdolliset sopimuskausien muutokset

b. Toimintatuotot

- taksojen tarkistaminen maksuttomat palvelut läpikäydään tiheällä kammalla
- hankerahoituksen lisääminen

c. Rahoitus

- sijoitustoiminnan kilpailutus

d. Verotus

- veropohjaan lisätuloja (uusiutuva energia)
- verotuksen taso???

selvitystyötä edellyttävät asiat
kuljetuspalvelut
ruoka- ja siivouspalvelujen yhdistäminen
yhteen valmistuskeittiöön
siivousten mitoitus
päätökset rakennuksista, joissa kunnan palveluja tuotetaan
sijoitustoiminnan kilpailutus
yhteistyön lisääminen kuntien ja järjestöjen kanssa

10. Lopuksi

Talouden tasapainottamistyö on

- 1) prosessi, jonka tulee olla tavoitteellista yli yhden talousarvio vuoden ulottuvaa
- 2) yksittäiset päätökset ja ratkaisut tulee arvioida niin välittömien kuin pitkäaikaistenkin taloudellisten vaikutusten kautta niissä tilanteissa kuin tällainen on mahdollista ja perusteltua

Talouden tasapainottamistyöryhmä saattaa raporttinsa kunnanvaltuusto tiedoksi ja pohjaksi talouden tasapainottamiseen liittyvälle päätöksenteolle.